

RP 73/2025 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 16 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken ändras.

Enligt propositionen ska det index som ska användas vid justering av högsta och lägsta avgift som tas ut för småbarnspedagogik bytas ut. På så sätt kan Statistikcentralen ges möjlighet att sluta producera prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin, med hjälp av vilket avgifterna i fråga ska justeras enligt gällande lagstiftning. I fortsättningen ska det vara prisindexet för kommunal basservice som ska användas vid justeringen av högsta och lägsta avgift som tas ut för småbarnspedagogik.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
3 Målsättning	5
4 Förslagen och deras konsekvenser	5
5 Alternativa handlingsvägar.....	6
6 Remissvar	6
7 Ikraftträdande	8
LAGFÖRSLAG.....	9
om ändring av 16 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken	9
BILAGA.....	10
PARALLELLTEXT	10
om ändring av 16 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken	10

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering och planen för de offentliga finanserna från våren 2024 innehåller omfattande sparmål avseende statsförvaltningens omkostnader. På grund av dessa sparmål har Statistikcentralen utrett i vilken mån centralen kunde avstå från produktionen av icke-lagstadgad statistik. Därför kontaktade Statistikcentralen finansministeriet våren 2024 med en förfrågan som gällde till vilka delar produktionen av prisindexet för offentliga utgifter är lagstadgad. Finansministeriet konstaterade, efter att ha utrett saken, att prisindexet för undervisningsverksamheten, som utgör en del av prisindexet för offentliga utgifter, är lagstadgat med stöd av lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken (1503/2016). Dessutom är prisindexet för kommunal basservice, som publiceras i samband med prisindexet för offentliga utgifter, lagstadgat med stöd av lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021).

I september 2024 begärde Statistikcentralen utlåtande av finansministeriet om sina avsikter att i produktionen av prisindexet för offentliga utgifter slopa andra än lagstadgade delar. I detta skede uppstod vid finansministeriet tanken att lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken skulle kunna ändras för att Statistikcentralen bättre ska kunna svara på de omkostnadsbesparingar som hänför sig till dess anslag. Utgångspunkten var att prisindexet för kommunal basservice, som redan annars produceras enligt lag, efter social- och hälsovårdsreformen relativt exakt motsvarar prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin.

Finansministeriet kontaktade undervisnings- och kulturministeriet i denna fråga den 24 september 2024. I sitt svar av den 3 oktober 2024 konstaterade undervisnings- och kulturministeriet att ministeriet inte såg något hinder för att ändra lagen, om finansministeriet bedömer att ändringen är ändamålsenlig. Enligt undervisnings- och kulturministeriets syn bör lagen dock träda i kraft tidigast den 1 januari 2026. Undervisnings- och kulturministeriet konstaterade dessutom att ministeriet anser att finansministeriet bör ansvara för beredningen av lagändringen, eftersom ändringen ligger i finansministeriets intresse och finansministeriet har den bästa sakkunskapen i frågan. På denna grund har ärendet beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss mellan den 15 maj och den 25 juni 2025. Utlåtanden begärdes av sammanlagt 26 remissinstanser, och dessutom kunde alla intresserade ge ett utlåtande via tjänsten Utlåtande.fi. Utlåtandena och ett sammandrag av utlåtandena finns tillgängliga på adressen <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM041:00/2025>.

Samråd enligt 11 § i kommunallagen har hållits om propositionen, och frågan har behandlats av delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

I 16 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken föreskrivs att de belopp som avses i 7 § i den lagen justeras i enlighet med förändringen i prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin, vilket utgör en del av prisindexet för de offentliga utgifterna. Enligt lagens 7 § får avgiften för småbarnspedagogik på heltid vara högst 290 euro i månaden för det första barnet. Dessutom ska en avgift som understiger 27 euro inte tas ut enligt paragrafen. Från och med den 1 augusti 2024 är den högsta avgift som tas ut för småbarnspedagogik efter justering enligt 16 § i lagen om klientavgifter inom

småbarnspedagogiken 311 euro i månaden för det första barnet och den lägsta avgift som tas ut 30 euro i månaden.

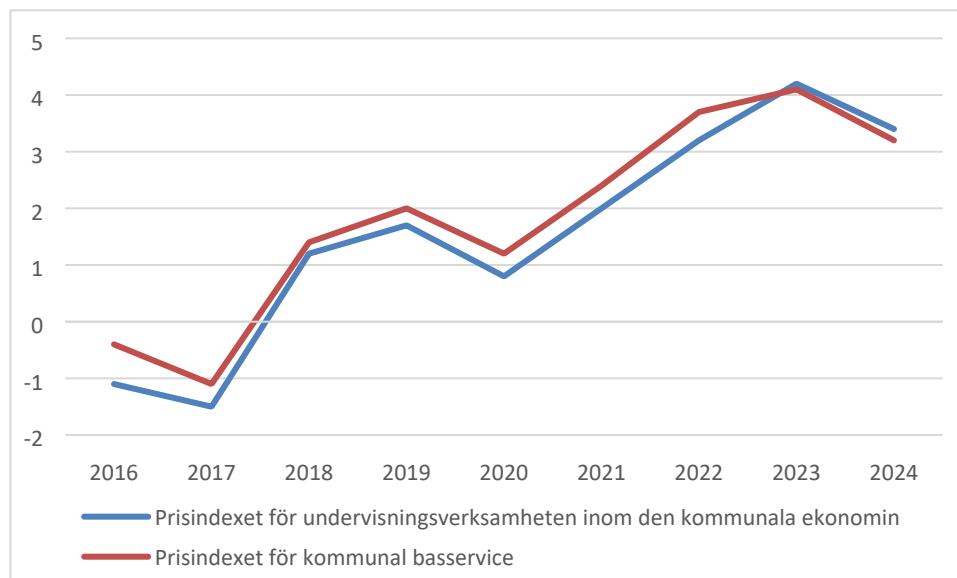
I och med de sparmål som hänför sig till statsförvaltningens omkostnader har Statistikcentralen för avsikt att sluta producera de delar av prisindexet för offentliga utgifter som inte är lagstadgade. Således kvarstår prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin samt prisindexet för kommunal basservice, vilket används vid beräkningen av indexjusteringen av statsandelarna för kommunal basservice. Dessa två prisindex motsvarar varandra mycket långt efter att ansvaret för att ordna social- och hälsovårdstjänster överfördes från kommunerna till välfärdsområdena den 1 januari 2023.¹ De viktigaste uppgifterna inom den kommunala basservicen hänför sig efter social- och hälsovårdsreformen till undervisningsverksamheten, även om ansvaret för att ordna arbets- och näringstjänster överfördes till kommunerna den 1 januari 2025.² Således kan det inte längre anses ändamålsenligt att prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin produceras som en lagstadgad uppgift, endast för justering av högsta och lägsta avgift som tas ut för småbarnspedagogik.

Åren 2016–2022 var förändringen hos prisindexet för kommunal basservice i genomsnitt 1,3 % per år och förändringen hos prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin i genomsnitt 0,9 % per år. Den snabbare kostnadsutvecklingen inom social- och hälsovårdsverksamheten jämfört med undervisningsverksamheten ökade således årsförändringen hos prisindexet för kommunal basservice till en nivå som var i genomsnitt 0,4 procentenheter högre än årsförändringen hos prisindexet för undervisningsverksamheten under granskningsperioden. Åren 2023–2024 minskade skillnaden i indexens årsförändring till i genomsnitt 0,15 procentenheter, eftersom årsförändringen i prisindexet för kommunal basservice var 4,1 respektive 3,2 % och årsförändringen i prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin 4,2 respektive 3,4 %. Utvecklingen av indexens årsförändringar åskådliggörs i figur 1.

¹ Strukturen hos prisindexet för kommunal basservice avviker från den hos indexet för undervisningsverksamheten på så sätt att prisindexet för kommunal basservice inte inkluderar avskrivningar, investeringar och finansieringsutgifter. Dessa utgifters andel av indexet för undervisningsverksamheten är dock liten (för närvarande ca 2 %).

² Undervisningsverksamhetens andel av prisindexet för kommunal basservice är nästan 90 procent. År 2025 kommer uppskattningsvis drygt 3 % av kostnaderna för ordnandet av kommunal basservice att hänföra sig till ordnandet av arbets- och näringstjänster (exkl. finansieringsansvaret för arbetslöshetsförmåner). Resten av indexet utgörs av kulturverksamheten.

Figur 1. Årsförändring (%) i prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin och i prisindexet för kommunal basservice. Källa: Statistikcentralen.

Av två års material går det dock inte att göra en helt tillförlitlig uppskattning av hur nära indexen kommer att följa varandra i framtiden, men skillnaden kommer att förbli mycket liten. Detta kan illustreras genom det att om den högsta avgiften på 311 euro som tas ut för småbarnspedagogik höjs med 3,65 procent i stället för 3,80 procent, innebär det på ett års nivå att den årliga höjningen minskar med cirka 0,5 euro.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att befria Statistikcentralen från dess lagstadgade skyldighet att producera prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin, vilket produceras som en del av prisindexet för offentliga utgifter.

4 Förslagen och deras konsekvenser

I propositionen föreslås att det högsta beloppet av klientavgift för småbarnspedagogik och den lägsta avgift som tas ut i fortsättningen justeras med hjälp av prisindexet för kommunal basservice. Då används inte längre prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin för justering av avgifterna.

Propositionen gör det möjligt för Statistikcentralen att sluta producera det prisindex för undervisningsverksamheten som publiceras som en del av prisindexet för offentliga utgifter. Detta minskar Statistikcentralens arbetsmängd vid produktionen av prisindexet för offentliga utgifter med cirka 0,5 månadsverken per år samt med cirka 1,5 månadsverken i samband med basårsrevideringarna av statistiken vart femte år. Möjligheten att slopa produktionen av indexet i fråga gör det lättare för Statistikcentralen att anpassa sig till den minskning av anslagen som följer av inbesparingarna i statsförvaltningens omkostnader.

Propositionen antas inte ha någon väsentlig inverkan på utvecklingen av avgifterna för småbarnspedagogik. Prisindexet för kommunal basservice bedöms efter social- och hälsovårdsreformen beskriva kostnadsutvecklingen nästan på samma sätt som prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin. Propositionen kan ha ringa konsekvenser för de aktörer som eventuellt i sin verksamhet använder data som hänför sig till prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin. Till exempel Finlands Kommunförbund rf:s uppgifter visar att indexet i fråga kan användas för att justera värdet på de servicesedlar som kommunerna beviljar eller i vissa avtal som kommunerna ingår. Statistikcentralen skulle dock kunna styra de aktörer som tidigare använt sig av prisindexet för undervisningsverksamheten att använda prisindexet för kommunal basservice.

Som en teknisk ändring föreslås dessutom att de belopp som anges i lagen ska justeras med hjälp av index där man för båda de index som anges i lagen använder det äldsta tillgängliga basåret. Detta innebär i fråga om förtjänstnivåindexet ett index där indextalet för år 1964 är 100 och i fråga om prisindexet för kommunal basservice ett index där indextalet för år 2000 är 100. Hittills har justeringen gjorts med hjälp av ett index där indextalet för år 2010 är 100. Ändringsbehovet beror på att Statistikcentralen på permanent basis publicerar index bara enligt det äldsta basåret och några av de senaste basåren. Således kommer Statistikcentralen sannolikt att avstå från publiceringen av indexen enligt basåret 2010 i något skede, och senast då blir den lagändring som nu föreslås aktuell.

Som en annan teknisk ändring föreslås i propositionen att lagens svenska språkdräkt korrigeras så att den finskspråkiga termen "ansiotasoindeksi" motsvaras av den av Statistikcentralen använda termen "förtjänstnivåindex" i stället för den nuvarande termen "inkomstnivåindex".

5 Alternativa handlingsvägar

Förutom prisindexet för kommunal basservice vore det i teorin möjligt att för att justera klientavgifterna inom småbarnspedagogiken använda något annat prisindex som Statistikcentralen även i fortsättningen publicerar. Möjliga vore till exempel konsumentprisindexet, det allmänna förtjänstnivåindexet eller en kombination av dessa. Prisindexet för kommunal basservice, som föreslås i propositionen, kan dock anses motsvara kostnadsutvecklingen för produktionen av kommunal småbarnspedagogik bäst. Lagstiftaren har med den gällande lagstiftningen strävat efter att utvecklingen av klientavgifterna inom småbarnspedagogiken så nära som möjligt ska motsvara kostnadsutvecklingen inom tjänsteproduktionen. Det har i samband med beredningen av denna proposition inte konstaterats finnas några grunder för att ändra denna princip.

6 Remissvar

Utkastet till regeringsproposition var på remiss mellan den 15 maj och den 25 juni 2025. Utlåtanden begärdes av sammanlagt 26 remissinstanser, och dessutom kunde alla intresserade ge ett utlåtande via tjänsten Utlåtande.fi. Det kom in sammanlagt 10 utlåtanden. Alla de som lämnade utlåtande representerade organisationer, ministerier, andra statliga myndigheter eller kommuner.

Flera remissinstanser (Mannerheims Barnskyddsförbund rf, Finlands Kommunförbund rf och Statistikcentralen samt städerna Helsingfors, Tammerfors och Vanda) ansåg att utkastet till regeringsproposition är ändamålsenligt eller bör understödjas. Dessutom konstaterade undervisnings- och kulturministeriet samt Vasa stad i sina utlåtanden att de inte har något att anmärka på utkastet till regeringsproposition.

Statistikcentralen bedömde i sitt utlåtande att det föreslagna utbytet av index som ska användas för justering av de avgifter som tas ut för småbarnspedagogik inte har några stora inverknings på justeringen av klientavgifterna inom småbarnspedagogiken. Också städerna Helsingfors och Vanda omfattade denna syn. Tammerfors stad uttryckte i sitt utlåtande dessutom ett hopp om att staden i och med det nya indexet ska kunna förutse förändringar i avgifterna inom småbarnspedagogiken tidigare än förut och att konsekvenserna för den kommunala ekonomin ska komma att bli ringa.

Statistikcentralen konstaterade i sitt utlåtande att andra eventuella användare av prisindexet för undervisningsverksamheten kan styras till att använda prisindexet för kommunal basservice. Dessutom konstaterade Helsingfors stad i sitt utlåtande att staden redan nu använder det i utkastet till regeringsproposition föreslagna prisindexet för kommunal basservice vid bedömningen av hur kostnadsnivån stiger.

Statistikcentralen framhöll i sitt utlåtande att centralen i och med propositionen i betydande grad kunde förenkla det nuvarande systemet för produktion av prisindexet för offentliga utgifter. Således vore det i fortsättningen avsevärt enklare att upprätthålla och uppdatera systemet, och det skulle inte kräva lika mycket IT-resurser som det nuvarande systemet.

Statistikcentralen och Finlands Kommunförbund rf ansåg i sina utlåtanden att den föreslagna tidpunkten för lagens ikraftträdande är motiverad. Dessutom ansåg Statistikcentralen det vara motiverat att basären för de index som används för justering av de belopp som anges i lagen ändras på det sätt som föreslås i utkastet till regeringsproposition (i fråga om förtjänstnivåindexet vore indexet 1964=100 och i fråga om prisindexet för kommunal basservice vore indexet 2000=100).

Mannerheims Barnskyddsförbund rf poängterade i sitt utlåtande att avgifterna inom småbarnspedagogiken måste hållas på en skälig nivå för familjerna, vilket förutsätter uppföljning av avgiftsnivån och avgiftsutvecklingen. Vidare ansåg Mannerheims Barnskyddsförbund det vara viktigt att resurserna för Statistikcentralen och andra statistikproducenter inom den offentliga förvaltningen tryggas, för att dessa fortsättningsvis ska kunna producera viktig statistik om bland annat barn, unga och barnfamiljer. Ändringar i produktionen av statistik får enligt Mannerheims Barnskyddsförbund inte göras på ett sådant sätt att inskränkning eller sammanslagning av datainnehållet i statistik, minskad publikationsfrekvens eller nedläggning av statistikproduktion medför minskade möjligheter till faktabaserat beslutsfattande och faktabaserad uppföljning.

Med anledning av utlåtandena konstateras följande: Utlåtandena pekade endast på små preciseringsbehov i propositionen. För det första kompletterades propositionens konsekvensbedömningar med uppgiften att Statistikcentralen kan styra eventuella användare av prisindexet för undervisningsverksamheten till att i fortsättningen använda prisindexet för kommunal basservice. För det andra preciserades propositionen utifrån Statistikcentralens utlåtande med uppgiften att undervisningsverksamhetens andel av prisindexet för kommunal basservice utgör nästan 90 procent och att resten huvudsakligen utgörs av kulturverksamhetens andel.

Finlands Kommunförbund rf föreslog i sitt utlåtande att man i konsekvensbedömningarna i regeringspropositionen ännu skulle ta upp var man på annat håll eventuellt använder sig av uppgifter som härrör från prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin.

Med anledning av utlåtandet konstateras följande: Under remissen begärdes utlåtanden av de största kommunerna, av ett urval små och medelstora kommuner samt av andra aktörer som eventuellt kunde antas använda prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin. Remissvaren antyder att prisindexet för undervisningsverksamheten inte i någon större utsträckning används inom kommunfältet, utan man förhöll sig positivt till propositionen. Dessutom klargjordes att Statistikcentralen inte innehar några närmare uppgifter beträffande användningen eller användarna av just prisindexet för undervisningsverksamheten. Att inleda ett mer omfattande utredningsarbete än så ansågs vid den fortsatta beredningen av propositionen inte motiverat. I en preciserande diskussion med Finlands Kommunförbund rf framgick dock att man i vissa kommuner eventuellt kan justera exempelvis värdet på servicesedlar med hjälp av prisindexet för undervisningsverksamheten. Denna information fogades till konsekvensbedömningarna i propositionen.

Av remissinstanserna var det endast Tehy rf som inte understödde den föreslagna ändringen. Tehy rf ansåg i sitt utlåtande att det är viktigt att prisstegringen inom undervisningsverksamheten kan följas upp. Dessutom uttryckte Tehy rf en oro över att den föreslagna ändringen kan inverka höjande på avgifterna inom småbarnspedagogiken. Tehy rf:s utlåtande hade utarbetats i samarbete med Professionella för Barnavård i Finland rf.

Med anledning av utlåtandet konstateras följande: I regeringspropositionen noteras att prisindexet för kommunal basservice mycket nära följer prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin. Sålunda vore det också i fortsättningen möjligt att följa upp prisstegringen inom undervisningsverksamheten. Dessutom har det i regeringspropositionen uppskattats att propositionen inte har några väsentliga konsekvenser när det gäller justeringen av avgifterna inom småbarnspedagogiken.

Utbildningsstyrelsen framhåller i sitt utlåtande att småbarnspedagogiken borde vara avgiftsfri för alla barn, eftersom ett jämlikt tillhandahållande av småbarnspedagogik är viktigt med tanke på barnets rättigheter och barnets bästa. Enligt Utbildningsstyrelsen utgör småbarnspedagogiken en rättighet för barnet och ett viktigt skede i barnets liv samt en del av utbildningsvägen.

Med anledning av utlåtandet konstateras följande: Den ändring som Utbildningsstyrelsen har i åtanke är kostnadsmässigt och samhällspolitiskt mycket omfattande. Därför skulle en sådan ändring i praktiken kräva politiska riktlinjer på regeringsprogramnivå och således ligger den utanför de målsättningar och beredningsresurser som hänför sig till det nu föreliggande lagprojektet, vilket är av närmast teknisk natur.

7 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2026. Denna tidpunkt för ikraftträdande har ansetts vara ändamålsenligast med tanke på det att den indexjustering av klientavgifterna inom småbarnspedagogiken som görs hösten 2025 och träder i kraft den 1 augusti 2026 då inte försvåras, utan att den ännu görs med iakttagande av gällande lagstiftning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 16 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken (1503/2016) 16 § 1 och 2 mom.
som följer:

16 §

Indexbindning av avgifter och inkomstgränser

Inkomstgränserna i euro enligt 5 § 2 mom. och beloppet enligt 5 § 3 mom. justeras i enlighet med förändringen i det allmänna förtjänstnivåindexet. De belopp som avses i 7 § justeras i enlighet med förändringen i prisindexet för kommunal basservice.

I beräkningarna används ett förtjänstnivåindex där indextalet för år 1964 är 100 och ett prisindex för kommunal basservice där indextalet för år 2000 är 100. Indexförändringen bildas av kvoten av indextalet för året före justeringsåret och indextalet för året två år tidigare än det året. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 21 augusti 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Finansminister Riikka Purra

Lag

om ändring av 16 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken (1503/2016) 16 § 1 och 2 mom.
som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

16 §

*Indexbindning av avgifter och
inkomstgränser*

*Indexbindning av avgifter och
inkomstgränser*

Inkomstgränserna i euro enligt 5 § 2 mom. och beloppet enligt 5 § 3 mom. justeras i enlighet med förändringen i det allmänna *inkomstnivåindexet*. De belopp som avses i 7 § justeras i enlighet med förändringen i prisindexet för *undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin, vilket utgör en del av prisindexet för de offentliga utgifterna*.

I beräkningarna används *det index som 2010 angavs med indextalet 100*. Indexförändringen bildas av kvoten av indextalet för året före justeringsåret och indextalet för året två år tidigare än det året. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro.

Inkomstgränserna i euro enligt 5 § 2 mom. och beloppet enligt 5 § 3 mom. justeras i enlighet med förändringen i det allmänna *förtjänstnivåindexet*. De belopp som avses i 7 § justeras i enlighet med förändringen i prisindexet för *kommunal basservice*.

I beräkningarna används *ett förtjänstnivåindex där indextalet för år 1964 är 100 och ett prisindex för kommunal basservice där indextalet för år 2000 är 100*. Indexförändringen bildas av kvoten av indextalet för året före justeringsåret och indextalet för året två år tidigare än det året. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .